

Bezet Nederland, zomer '44

Vergeleken met de eerste bezettingszomer, die van '40, was in de vijfde, die van '44, in de organisatie van het Duitse bestuur van Nederland niets wezenlijks veranderd; er regeerde nog steeds hetzelfde Duitse civiele apparaat met dezelfde *Reichskommissar* aan het hoofd: Seyss-Inquart, een fanatiek nationaal-socialist met de ererang van *Obergruppenführer* in Himmlers *Allgemeine SS*. Hij had, toen hij in mei '40 tot *Reichskommissar* werd benoemd, van Hitler een dubbele opdracht ontvangen: te waarborgen dat de Nederlandse economie een optimale bijdrage zou leveren aan de Duitse oorlogsinspanning en de grondslag te leggen voor een opgaan van Nederland in een z.g. Grootgermaans *Reich*. In het eerste was hij geslaagd, in het tweede niet; de overgrote meerderheid van het Nederlandse volk had duidelijk 'neen' gezegd tegen het nationaal-socialisme en tegen de bestendiging van de Duitse overheersing.

Seyss-Inquarts bestuur was een z.g. *Aufsichtsverwaltung*: Duitsers gaven directieven maar lieten de uitvoering aan Nederlandse bestuursinstanties over. Onder Seyss-Inquarts supervisie gingen die directieven van vier *Generalkommissare* uit; in de zomer van '44 waren dat Wimmer (bestuur en justitie), Fischböck (financiën en economie), Ritterbusch (propaganda en arbeidsinzet) en Rauter ('openbare orde en veiligheid'). Formeel bleef dat viertal tot het einde van de bezetting onder Seyss-Inquart werkzaam – in werkelijkheid werd Fischböck die een eigen omvangrijke taak in Duitsland had (hij was er *Reichskommissar für die Preisbildung*), van midden augustus af vervangen door Richard Fiebig die als vertegenwoordiger van Speer, de *Reichsminister für Rüstung und Kriegsproduktion*, van eind '42 af in steeds sterker mate het Duitse beleid op de economische sector had bepaald; toen Fiebig die feitelijke promotie maakte, werd hem mede het belangrijke ressort van de arbeidsinzet toegewezen dat aan de zwakke Ritterbusch werd ontnomen.

De staf van het *Reichskommissariat* was niet groot: er waren in totaal in de zomer van '44, de bureaus van Seyss-Inquarts *Beaufragten* in de provincies en in Amsterdam en Rotterdam meegeteld, misschien zestienhonderd krachten werkzaam (met inbegrip van de chauffeurs en typisten), onder wie zich nog geen zevenhonderd Duitsers bevonden. Daarbij